

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Projektas

*Skaitmeninio ugdymo turinio
kūrimas ir diegimas*

Nuotolinis susitikimas su metodinių būrelių ir asociacijų atstovais

*Tautinių mažumų gimtosios kalbos ir literatūros
bendrosios programos atnaujinimo darbų pristatymas*

2020 m. liepos 10 d.

Kompetencijų ugdymas dalyku

doc. dr. Irena Masoit, VDU Švietimo akademijos dėstytoja,
Bendrųjų programų atnaujinimo grupės narė

Komunikavimo kompetencija – tai asmens gebėjimai kurti, perduoti ir suprasti žinias (faktus, požiūrius ar asmenines nuostatas) etiškai naudojantis verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis ir technologijomis.

1. Pranešimo kūrimas.
2. Pranešimo pateikimas ir komunikacinė sąveika.
3. Pranešimo analizė ir interpretavimas.

Pagal dr. Ritą Juknevičienę ir dr. Juditą Kasperionienę

Komunikavimo kompetencija tai viena iš dviejų esminių gimtosios kalbos ir literatūros dalyku ugdomų kompetencijų. Visi tris jos sandai atsispindi atskirose ugdymo pasiekimų srityse: kalbėjimo, klausimo ir sąveikos, skaitymo ir teksto suvokimo, rašymo ir teksto kūrimo. Mokiniai išmoksta pasirinkti tinkamas verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas, pritaikyti pranešimą įvairioms komunikavimo situacijoms ir įvairiems adresatams, atsižvelgti į komunikavimo tikslą. Rengdami verbalinius pranešimus, pristatydami ir diskutuodami juos grupėse, mokiniai derina įvairius komunikavimo kanalus ir priemones, įvairias komunikavimo strategijas. Nagrinėdami įvairaus pobūdžio tekstus, mokiniai įgyja gebėjimus atpažinti įvairias komunikavimo intencijas, informacinius ir asmenines nuostatas išreiškiančius pranešimus, manipuliacijų priemones, patikrinti pranešimo patikimumą, interpretuoti pranešimą remiantis išplėstiniu kontekstu.

Kultūrinė kompetencija – kultūrinis sąmoningumas, pagrįstas žiniomis apie savo tautos, savo šalies, Europos ir pasaulio kultūros tradicijas, kultūrų įvairovę, dabarties kultūros reiškinius.

1. Kultūrinis išprusimas.
2. Kultūrinė raiška.
3. Kultūrinis sąmoningumas.

Pagal dr. Žydronę Kolevinskienę ir dr. Emiliją Sakadolskienę

Kultūrinė kompetencija, kurią sudaro žinios, kultūrinė raiška ir kultūrinis sąmoningumas, tai antra esminė gimtosios kalbos ir literatūros dalyko turiniu ugdoma kompetencija. Jai skiriama atskira pasiekimų ugdymo sritis – literatūros ir kultūros pažinimas. Mokiniai nagrinėja literatūros ir kitų menų kūrinius, medijų tekstus, kitus kultūros reiškinius, atsižvelgia į platesnį istorinį, kultūrinį ir sociokultūrinį kontekstą; suvokia ir aptaria literatūros ir kitos meninės kūrybos ir kultūros reiškinių vertę; pastebi gimtosios kalbos sąsajas su etninės kultūros ypatumais. Mokydamiesi daugiakultūreje aplinkoje jie išvelgia tarpkultūrinius ryšius. Domėdamasi savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūra įgyja nuostatą saugoti ir puoselėti tradicijas, kultūrinį paveldą, aktyviai dalyvauti kultūriniam gyvenime ir gerbti kultūrų įvairovę.

Pažinimo kompetencija – tai motyvacija ir gebėjimai pažinti save ir pasaulį, įgyjami įsisavinant (perimant) žmonijos kultūrinę patirtį.

1. Dalyko žinios ir gebėjimai.
2. Kritinis mąstymas.
3. Problemų sprendimas.
4. Mokėjimas mokytis.

Pagal dr. Jurgą Trimonytę Bikelieneę ir dr. Rimą Norvaišą

Pažinimo kompetencijos ugdymas yra svarbus visuose gimtosios kalbos ir literatūros dalyko ugdymo srityse. Visi jos sandai aiškiai pasireiškia kalbos pažinimo bei literatūros ir kultūros pažinimo srityse. Nagrinėdami kalbinius ir kultūrinius reiškinius, literatūros kūrinius mokiniai remiasi pagrindinėmis kalbotyros ir literatūrologijos sąvokomis, naudojami atitinkamomis pažinimo procedūromis – logiškai samprotauja ir argumentuoja, sistemina žinias, sieja skirtingos raiškos informaciją. Praktinės veiklos sritys – kalbėjimas ir sąveika, teksto suvokimas ir teksto kūrimas taip pat yra grindžiamos dalyko žiniomis, gebėjimais ir taisyklėmis. Mokymo mokytis įgūdžių formavimas yra integruotas į visą ugdymo procesą – mokiniai skatinami stebėti ir reflektuoti savo pažangą, nagrinėti savo klaidas, modifikuoti savo veiksmus ir kelti naujus tikslus.

Kūrybiškumo kompetencija – gebėjimas tyrinėti, generuoti, kurti, vertinti sau ir kitiems reikšmingas kūrybines idėjas, produktus, problemų sprendimus.

1. Tyrinėjimas.
2. Idėjų generavimas.
3. Kūrimas.
4. Vertinimas, refleksija.

Pagal dr. Rūtą Girdzijauskienę ir dr. Aušrą Kazlauskienę

Kūrybiškumo kompetencija, kuri pasireiškia tyrinėjimu, idėjų generavimu, kūrimu ir vertinimu, gimtosios kalbos ir literatūros dalyko turinyje siejama su kalbos produkavimo ir recepcijos įgūdžių ugdymu. Kalbėdami mokiniai turi atsižvelgti į tikslą, adresatą ir kitus komunikacinės situacijos komponentus, pasirinkti atitinkamas raiškos priemones. Kurdami tekstą, mokiniai ieško informacijos, vertina ją, kelia klausimus, pasirenka pateikimo formą, numato teksto kūrimo strategijas. Teksto suvokimas reikalauja pasirinkti atitinkamas mąstymo operacijas, kad atskleisti jo tiesioginę ir netiesioginę prasmę, kalbinės raiškos elementų funkciją. Kūrybiškumo kompetencijos ugdymas grindžiamas aktyvaus mokymo(si) metodais, skatinančiais savarankišką idėjų ir sprendimų ieškojimą. Mokinių kūrybiškumas gali būti ugdomas taip pat aktyviai jiems dalyvaujant kultūriniame mokyklos gyvenime.

Pilietiškumo kompetencija – tai vertybės, nuostatos, supratimas ir praktinio veikimo gebėjimai.

1. Pilietinis tapatumas ir pilietinė galia.
2. Gyvenimas bendruomenėje, kuriant demokratišką visuomenę.
3. Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms.
4. Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje.

Pagal dr. Ireną Zaleskienę ir dr. Mindaugą Nefą

Pilietiškumo kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros pamokose ugdoma skaitant ir nagrinėjant įvairių epochų grožinius ir negrožinius tekstus, kurių problematika yra susijusi su pilietine atsakomybe, žmogaus pareigomis ir teisėmis, žmogaus ir tautos laisve, valstybingumo kūrimu ir stiprinimu, demokratijos principais ir kt. Nagrinėdami žmogaus santykių su visuomene, bendravimo ir bendradarbiavimo, atsakomybės problemas istoriniame ir dabartiniame sociokultūriniame kontekste, mokiniai ugdomi nuostatas atsakingai ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, stiprinti pilietinį tapatumą, saugoti savo regiono, Lietuvos ir savosios tautos kultūrą, tradicijas ir gamtą, gerbti požiūrių ir gyvenimo būdų įvairovę.

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija padeda siekti savo gyvenimo tikslų, kurti darnius santykius šeimoje ir prasmingai veikti platesniame socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame kontekste.

1. Savimonės ir savitvardos įgūdžiai.
2. Empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas.
3. Atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys įvertinant pasekmes.
4. Rūpinimasis sveikata.

Pagal dr. Daivą Šukytę ir dr. Stanislavą Sabaliauską

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija taip pat gali būti lavinama skaitomų tekstų problematika. Skaitydami ir analizuodami įvairaus pobūdžio tekstus mokiniai suvokia, kaip mintys ir emocijos veikia sprendimų priėmimą ir elgesį, kaip asmeninės savybės daro įtaką pasirinkimams ir sėkmei. Įvardija ir nagrinėja bendražmogiškas vertybes, kuria individualią vertybių sistema. Gretindami įvairių tautų literatūrą mokiniai analizuoja stereotipų ir išankstinių nusistatymų kilmę ir neigiamą poveikį, ugdo pagarbą asmenims iš skirtingų socialinių ir kultūrinių grupių. Socialinį sąmoningumą ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimą didina atitinkamų mokymo metodų, skatinančių bendradarbiavimą, lavinančių darbo grupėje įgūdžius, naudojimas. Asmeninės savybės ugdomos taip pat kalbine veikla ir komunikacine sąveika.